

PÅ TAMPEN

Spillkvelder i Gnisten

Hver onsdag mellom klokken 1830 og 2030 arrangeres det spillkveld i Gnisten, som ligger i Håteinsgate 3 på Laksevåg. Birthe Sønstabe og Nouri Soufi inviterer til ulike brettspill, sjakk, kortspill og bordtennis.

TEGNESERIER

Av Kristian Holtesund

Sveitsiske bildeserier

Kjenner du til Rodolphe Töpffer? Mye kan tyde på at han er mannen bak den eldste tegneserieutgivelsen i Norge.

Hva er en tegneserie? Det finnes en rekke ulike definisjoner, og det er litt forskjellig hva ulike teoretikere vektlegger. For eksempel brukte Tor Edvin Dahl denne forklaringen i Norges første fagbok om tegneserier, «Tegneseriene – verdens mest populære lesestoff». Tegneserier er «en historisk fortalt i en fortspendende rekke tegnede bilder, med eller uten tekst». Morten Harpers definisjon fra bokserien «Tegneserier i og utenfor rutene» er slik: «Tegneserier er bilder i sekvens – med eller uten tekst». På mange måter er det en åpen definisjon, siden den dekker både tradisjonelle tegneserier trykt i hefter og aviser samt framstillinger både digitalt og på andre materialer enn papir.

Hva er den eldste tegneserieutgivelsen i Norge? På mange måter handler det om hvilken definisjon man velger å bruke. Hvis en tegneserie også kan være utført som vevarbeid, glassmaleri eller veggmaleri, finnes det en rekke eksempler på dette fra norske middelalderkirker. På mange måter bør man koble tegneseriebegrepet til en bestemt historisk periode eller hendelse. Tradisjonelt er det Richard F. Outcaults karakter «The Yellow Kid» som er vendepunktet. Figuren inngikk i en rekke visetegninger med tittelen «Hogan's Alley» publisert fra 1896, og disse inneholder flere tegneserietekniske fortellerep. «Knoll og Tot» av Rudolf Dirks fra 1897 dner dette videre, og Dirks arbeidet i et uttrykk det ikke er tvil om at er en tegneserie. Begynnelsen på den niende kunstart er dermed knyttet til publisering i avis og etter hvert også hefter, magasiner og bøker, og det er i krysningspunktet mellom «The Yellow Kid» og «Knoll og Tot» vi finner den moderne tegneseriens opprinnelse. Alt som er publisert tidligere som har tegneserietrekk, bør dermed klassifiseres som før-tegneserier, selv om vi kan finne både sekvensielle handlingsforløp og replikker med preg av snakkebobler.

I Norge har det vært vanlig å koble den aller første tegneserieutgivelsen til 1911 og det første juleheftet med «Knoll og Tot», «Knoll og Tot i Skolen». «Knoll og Tot» og andre tegneserier var på trykk også i andre utgivelser før 1911. Blant annet kunne «Illustrert Familleblad» by på vedlegget «Brogede Blade» fra 1909. Enda tidligere var uklebladet «Allers», som i vedlegget «Tilleg til Allers Famille-Journal» hadde tegneserien «Onkel

tegnor og fortællere» fra 1904. Dette var ikke rene tegneseriehefter, men et brettet ark der det blant annet ble trykt franske tegneserier. Tegneserien er et blandet medium. Den typiske, tradisjonelle tegneserien i Norge er en blanding av tegninger og teksttrykker. Dette ser man spesielt tydelig i tegneserier som «Nr. 91 Stomperud» og «Ingenier Knut Berg». Samtidig var det en tradisjon for å gjøre tegneserier med snakkebobler og tankebobler mer tekstpreget. Det ser vi blant annet i presentasjonen av «Pantomer» i Aftenposten. Selv om tegneserien hadde operert med snakkebobler siden trettitallet, var det først på åttitallet at de forklarende tekstene til tegningene forsvant i visen.

Det er flere tanker rundt hvorfor norske tegneserier har vært så tekstunge. Man kan snakke om tegneseriens nærhet til bildeboken, der også bilder og tekster smelter sammen til en helhet. På syttitallet var Jo ILe en av de ledende tegneserieteoretikerne her til lands. Han så for seg en akse der man kunne gå fra bok til illustrert bok og videre til bildebok og tegneserie før man endte opp i tegnefilmene. På veien går man fra det tekstbaserte til det bildebaserte. Ie brukte bildebøker med én tegning per side med tekst under som eksempel, og han så fast at dersom teksten er sparsom og gir bildene en sammenhengende beretning, så er dette en tegneserie. I så fall har vi et arnet tegneseriebegrep, der vi kan gå tilbake i tid og finne eldre eksempler enn for eksempel «Knoll og Tot».

Ulike norske vittighetsmagasiner på 1800-tallet brukte både visetegninger og sekvenser av tegninger. Blar man gjennom blader som «Vikinger», «Krydsere» og «Tyrhans», finnes det flere eksempler. Ett av de eldste er en sekvens fra «Vikinger» i 1864 kalt «Studenternes Krigsveiser». Man vet lite om opphavspersonen, men det antas at det er en nordmann som står bak denne før-tegneserien.

En rekke ABC-bøker fra 1800-tallet har også sekvenser som kan minne om tegneserier. Et eksempel på dette er «Norsk Billedbog for Børn» fra 1888. Men enda eldre er utgivelsen «Herr Stankelbeens mærkværdige Reiser og selsomme Eventyr til Vands og Lands» fra 1847. I følge tittelbladet er dette «Et comisk Album affattet i Tegninger af Jochum Tress-

nider og oplyst i kunstige Rium af Lars Rium-smed». Inne i boken finner vi både tegninger og tekster, og noen steder finner vi sekvenser av tegninger på samme side.

Det er ingen tvil om at dette er en dansk-språklig utgivelse. Derfor har man i det danske tegneserieleksikonet «Komikien» valgt å kalle «Herr Stankelbeens mærkværdige Reiser og selsomme Eventyr til Vands og Lands» for den eldste danske tegneserieutgivelsen. Men studierer man tittelsiden nærmere, dukker det opp noen interessante detaljer. Utgivelsen er et samarbeid mellom et dansk og et norsk forlag. Selv om utgivelsen er i dansk språkdrakt, har den også utgivelsessted Christiania, og forlaget Felberg og Landmark er utgivere. Dermed kan vi konstatere at «Herr Stankelbeens mærkværdige Reiser og selsomme Eventyr til Vands og Lands» også er en norsk utgivelse, og det vil være mulig å kalle innholdet for en tegneserie.

Jochum Tressnider og Lars Riumsmed er pseudonymer valgt av utgiverne, og boken «Herr Stankelbeens mærkværdige Reiser og selsomme Eventyr til Vands og Lands» kom ut omtrent samtidig på både svensk og nederlandsk. Utgangspunktet er den tyske boken «H. Stankelbein», som er en bearbejding av Rodolphe Töpffers bok «Histoire de M. Cryptogame».

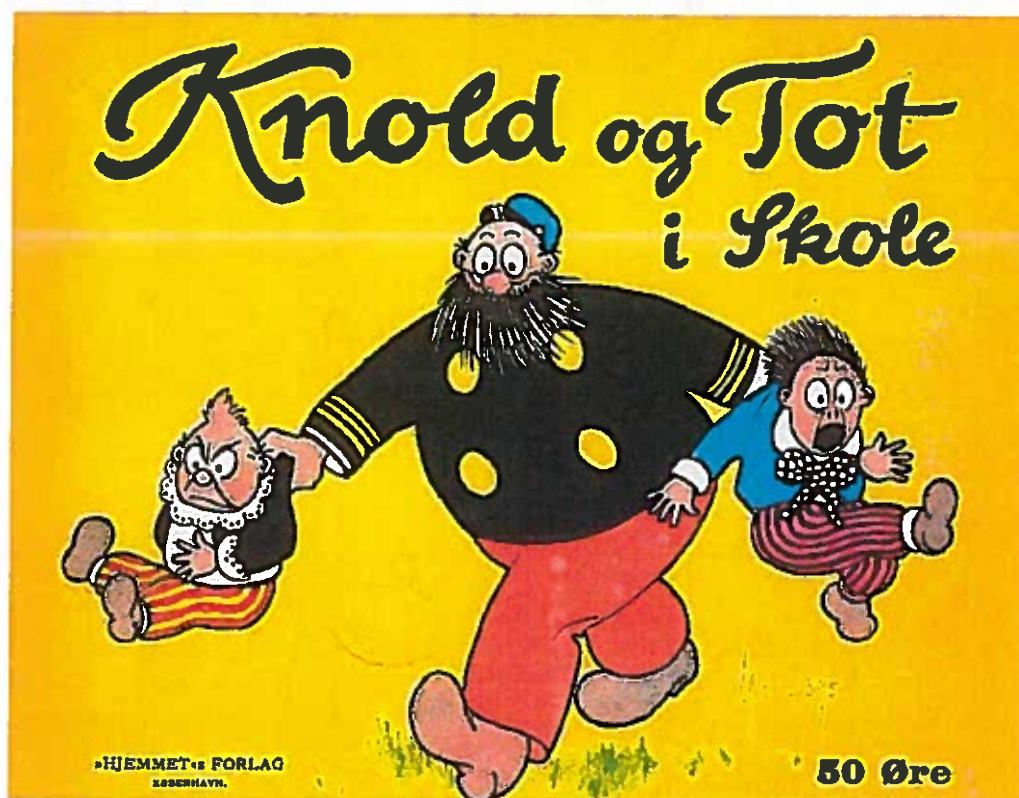
Rodolphe Töpffer kom fra Sveits. Töpffer var lærer, og han drev også en internatskole. Han laget bildefortellinger til sin egen fornyelse, men de var også til glede for elever og Töpffers venner. Etter hvert ble han utfordret til å gi ut bildefortellingene, og de dukket opp i flere ulike europeiske aviser. Senere kom det flere bokutgivelser, og han laget også teoretiske avhandlinger rundt bildefortellingens sine.

Førsteutgaven av «Herr Stankelbeens mærkværdige Reiser og selsomme Eventyr til Vands og Lands» er lite kjent her til lands. Boken finnes ikke i Nasjonalbiblioteket eller andre norske biblioteker, og den er ikke nevnt i «Norsk Tegneserie Index». Det er grunn til å tro at den vil bli et viktig objekt for norske tegneseriesamlere i tiden som kommer.

Fra: Bobla nr 151.

Knoll og Totts oppstart i Norge

Hva vet vi egentlig om hvordan «Knoll og Tott» startet opp i Norge? Bobla ser her nærmere på de første «Knoll og Tott»-tegneseriene utgitt her til lands.

Av Kristian Hellesund

Mange mener at «Knoll og Tott» er verdens eldste tegneserie. Det finnes argumenter både for og imot, men uansett kan man slå fast at Rudolph Dirks var en pionér innen den niende kunstart. Søndag 12. desember 1897 møtte leserne til «American Humorist» tre gutter som gjorde en rampestrek med en hageslange.

Søndagen etter var «Katzenjammer Kids» tilbake, og etter at tre gutter var blitt til to brødre fant Rudolph Dirks etter hvert sin form der en tysk-kættet innvandrerfamilie stod i sentrum. Dirks brukte karikerte overtegninger, slapstickelementer og en røff humor, og i form var han den viktigste av dem som fikk snakkeboblen til å bli en viktig del av tegneseriens uttrykk. «Katzenjammer Kids» var påvirket av rampeguttene Max og Moritz, som var skapt av den tyske humoristen Wilhelm Busch. Rudolph Dirks fikk da også

beskjed av redaktøren sin, Rudolph Block, at han i tegneseriene skulle legge seg opp mot karakterene til Busch. (Jfr. Waugh 1947:10-11)

«Katzenjammer Kids» var et fargerikt tilskudd til den amerikanske avisverdenen, og sammen med tegneserier som «Hogan's Alley» (med The Yellow Kid) og «Buster Brown» av Richard F. Outcault, «Little Jimmy» av James Swinnerton og Frederick B. Oppers «Happy Hooligan» og «And Her Name Was Maud», var den ett av fyrtårnene blant de første moderne avistegneseriene. Rudolph Dirks skildret familielivet i den dysfunksjonelle familien Katzenjammer, der Hans og Fritz stadig gjorde ugagn mens fru Katzenjammer gikk fra å være offer til å være den som ga de to rampeungene straff. Den sivile statusen hennes skiftet også. I løpet av tegneseriens første år gikk hun fra å ha husbond til å bli alenemor. Så

*Knoll og Tott
fra Vor Tid,
1909*

9. Knold og Tot har tatt hendes smukke bat og bundet banen og et par sender fast paa den. 10. Saa kommer grisen spores, men flygter, indtil de leber lige i armene paa de faerdige lilligheder. 11) Muk og Kruk, et par af kaptejnens matroser, der gang og laar sine hale-efter synderne, som op- 12. Nu gaar de paa om-

dukket kapteinen og etter hvert også skoleinspektoren opp, og Dirks fikk flere strenger å spille på både som utgangspunkt for historiefølør og gags.

Handlingen foregikk i begynnelsen i et innvandrermiljø i en amerikansk storby. Hans og Fritz skaper leven hjemme, i gaten og på skolen. De møter andre innvandrere, og språket er preget av dette. Familien Katzenjammer snakker et engelsk med tydelig tysk basis i både ordvalg og uttale, mens andre karakterer snakker mer eller mindre perfekt engelsk. Etter hvert tar Dirks familien ut fra det amerikanske bymiljøet, og det blir reiser rundt omkring i verden. Katzenjammer-familien reiser til sjøs og det blir mange møter med alt fra kapteinens familie i Tyskland og urbefolkningen på Hawaii til cowboyer, indianere, inuitter og afrikanere etter hvert som tegneserien nærmer seg 1910.

I Norge er den niende kunstart på samme tid i sin spede barndom. Sammensatte tekster med tegneserietrekk har vært på trykk siden i hvert fall 1840-tallet, og landet har en tradisjon med vittighetsmagasiner. Norske tegnere som Theodor Kittelsen, Olaf Gulbransson, Louis Moe og Ragnvald Blix kan trekkes spesielt frem, siden de på dette tidspunktet hadde hatt tegneserier på trykk i utlandet. Men hva finnes av tegneserier på denne tiden her til lands? Først og fremst snakker vi om bildebøker med tegneserietrekk, illustrasjoner i aviser og blader med tegninger i sekvens og enkelte presentasjoner av utenlandske tegneserier i norsk språkdrakt. Viktigst her er nok «Tillæg til Allers Familie-Journal» fra 1904 til 1914. Dette var et bilag til ukebladet «Allers» som kom annenhver uke med tegneserien «Onkel tegner og forteller». Her ble det i starten trykt tegneserier fra Frankrike. Også «Illustreret Familieblad» kunne by på tegneserier i form av bilaget «Brogede Blade» fra 1909. I tillegg må «Norsk Familie-Journal» nevnes, siden bladet trykte tyske tegneserier fast på siste side. (Jfr. Hellesund 2015:59-60 og Schlytter 1984:45)

Et typisk trekk for den tidlige publiseringen av tegneserier i Norge er sammenhengen med danske utgivelser. Mange aviser, blader og bøker utgitt i Norge på denne tiden var i dansk språkdrakt. I tillegg var flere av utgivelsene redigert fra Danmark med redaksjonelt innhold ment for både norske og danske lesere. Eksempler på dette er tidlige utgaver av både «Allers» og «Hjemmet». I tillegg snakker vi om en publisering tett opptil det som var vanlig i bildebøker. Den klassiske måten å presentere tegneserier på i Norge og Danmark på begynnelsen av 1900-tallet var som bildefortellinger, der tegningene hadde tekst under rutene.

Men når kom «Katzenjammer Kids» til Norge? Etter alt å dømme er den eldste publiseringen i bladet «Vor Tid» i 1909. Der har tegneserien fått navnet «Knold og Tots skøierstreger», og kapteinen har fått navnet Vom.

Året etter finner vi igjen tegneserien i ukebladet «Allers». Her heter tegneserien «Hans og Peter». Interessant nok er kapteinen nå blitt guttenes far, mens fru Katzenjammer omtales som husholdersken fru Brun. Fra 1910 finner vi tegneseriene om Katzenjammer-familien i ukebladet «Hjemmet». Som i «Vor Tid» heter hovedpersonene Knold og Tot, og kapteinen heter Vom.

Etter hvert er det bare «Hjemmet» som publiserer «Knold og Tot», og tegneserien går fast der

Forste Knoll og Tott fra 1897

7. Fra Skole. "De lever jo her fast, hvor vi vilger det..."
8. Fra Skole. "Det her er godt..."
9. Fra Skole. "Hvorfor holder man virkelig fast..."

Knoll og Tott i Allers, 1910

uke etter uke. Populariteten til «Knold og Tot» må ha vært stor, for senhøstes 1911 kommer det to ulike utgivelser med tegneserien her i Norge. Fra Gyldendal kommer «Knold og Tot til Lands og til Vands», mens Hjemmets forlag gir ut «Knold og Tot i Skole». Det er så langt uvisst hvilken av disse utgivelsene

«Knold og Tot i Skole» er utgitt i samme stil som «Knoll og Tott»-tegneseriene i «Hjemmet» i 1911. Disse skiller seg på flere punkter fra Rudolph Dirks' originale tegneserier. For det første er det laget nye tegninger. Dernest er snakkeboblene til Dirks tatt bort, og i stedet finner vi forklarende tekster. Haakon W. Isachsen har tanker om hvorfor dette ble gjort: "Man kunne anta at det var fordi utgiveren Hjemmet ikke hadde materialet tilgjengelig i reproduserbar form", er en av hans hypoteser. (Isachsen 2011:196) En annen mulighet er at Hjemmets forlag valgte omtegninger av økonomiske årsaker. Kanskje det var billigere å få laget nye tegninger enn å få brukket om originaltegningene til Rudolph Dirks til trykking i Hjemmet?

Fra 1914 kom det årlige julehefter med Knoll og Tott fra Hjemmets forlag. Disse var i samtrykk med det danske søsterforlaget. De to første juleheftene har flere historier med muldyret Mester Graa, som er identisk med Frederick B. Oppers sparkende Maud fra tegneserien «And Her Name Was Maud». «Norsk Tegneserie Index» oppgir i en tidlig utgave at disse juleheftene er tegnet av Opper. De neste to juleheftene er derimot nevnt med ukjent opphavsperson, men det opplyses at denne "kan være dansk". (Eide og Kjelling 1991:124).

Vet vi noe mer i dag om hvem som tegnet disse omtegnede Knoll og Tott-tegneseriene? Siden «Hjemmet» ble redigert fra København i 1911, er det grunn til å tro at «Norsk Tegneserie Index» hadde rett i at det var danske tegnere som hadde

oppdraget både i ukebladet og i de første juleheftene. Men det kan også ha vært involvert norske eller svenske tegnere. Da Ragnvald Blix flyttet magasinet «Exlex» til Danmark i 1920, var en av fordelene at man lettere fikk bidrag fra tegnere fra ulike skandinaviske land.

En av dem var den danske tegneren Robert Storm Petersen. Han var mannen bak tidlige danske tegneserier som «De tre smaa Mænd» og «Peter og Ping». Han er best kjent som Storm P, og flere av bøkene hans med tegninger og vitsetegninger er utgitt også her i Norge. Storm P var tilknyttet reklameavdelingen til Hjemmets utgiver Gutenberghus og drev både med produksjon av reklame og tegnefilmproduksjon. Blant annet laget han en animert reklametegnefilm med Knoll og Tott for ukebladet. Kanskje hadde Storm P også hatt en finger med i spillet i Hjemmets egenproduksjon av «Knoll og Tott»-tegneserier noen år tidligere? Er det for eksempel Storm P som har gjort en tegnejobb med «Knoll og Tott»-juleheftet fra 1916? Den danske serieskaperen og tegneseriehistorikeren Lars Jakobsen mener at «stregen i figurene ligner umiskendelig». Men samtidig slår han fast at

«Knold og Tot i skole», original forside, 1911

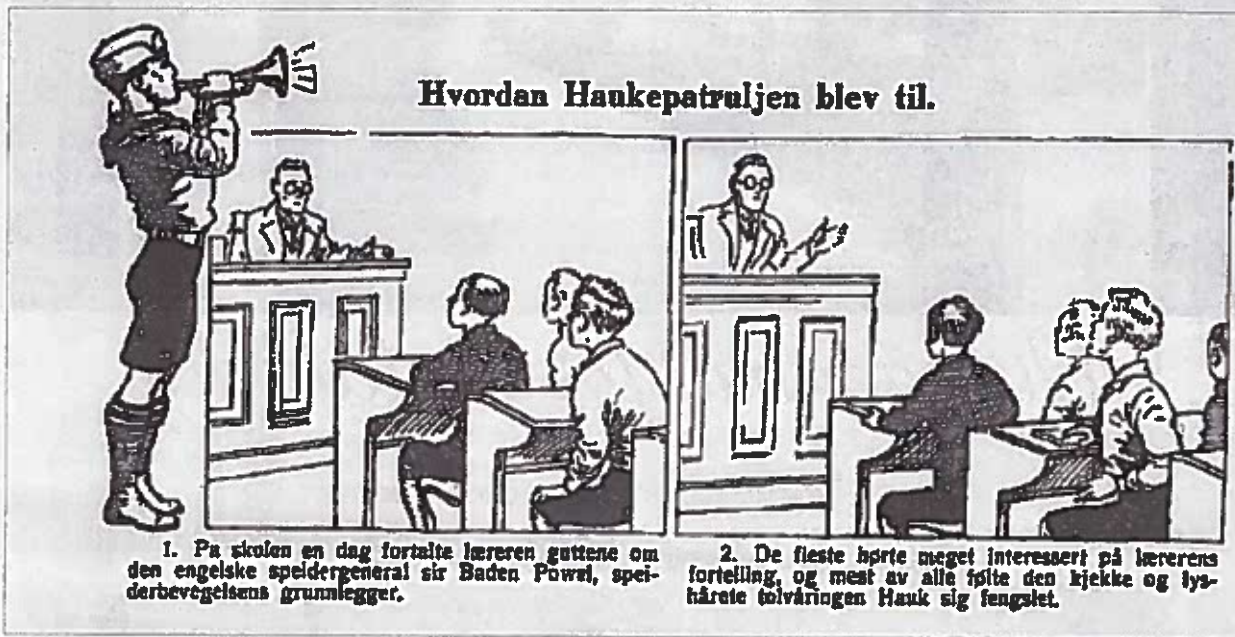
Et blikk på norsk tegneseriehistorie frem til 1980:

Fra rakkerunger til Konk

Norske tegneserier er inne i en kunstnerisk gullalder. Her ser vi litt på utviklingen av den norske tegneserien frem mot 1980.

Av Kristian Hellasund

Tegneseriehistoriker Øyvind Holen har ved flere anledninger trukket frem 1980 som et viktig vannskille i norsk tegneseriehistorie. Det var den sommeren tegneren Arild Midthun oppsøkte Semic forlag og viste frem tegneseriene sine i forbindelse med Norway Cup. Dette la grunnlaget for hovedstrømningene i det moderne norske seriemarkedet, fra starten med Pyton og Norsk Mad, til dagens satsing i kjølvannet av Frode Øverlis eventyrlige Pondus-suksess. Dagens situasjon er en kunstnerisk gullalder for norske tegneserier, og mange humorstriper har et stort publikum. Men hva finner vi i samlingen før 1980?

1. På skolen en dag fortalte læreren guttene om den engelske spiedergeneral sir Baden Powel, spiederbevegelsens grunnlegger.

2. De fleste hørte meget interessert på lærerens fortelling, og mest av alle følte den kjekke og lys-hårete tolvåringen Hauk sig fængslet.

Haukepatroljen.

På bytur i for hus og hjem

Den moderne tegneseriens historie strekker seg tilbake til 1890-tallet her i Norge. Det er vanlig å knytte kunststartens internasjonale opprinnelse til 1896 og figuren The Yellow Kid. På omtrent samme tid ser vi sekvenselle forløp i nordiske vittighetsmagasiner. Theodor Kittelsen og Olaf Gulbranson er blant dem som får publisert slikt arbeid i det tyske vittighetsmagasinet «Simplicissimus» (1903). Noen år senere alår Ragnvald Blax følge, og begge lager illustrasjoner og tegneserier for bladet.

Det er ellers lite å se av dokumenterte, norskproduserte tegneserier frem til 1912. I blader som «Aller», «Vor Tid», «Illustreret Familienblad» og «Hjemmet» finner vi fra 1904 og fremover omtegnede franske, tyske og amerikanske tegneserier, men det er uklart hvem som laget dem.

I 1913 kommer den første samlingen av en norsk tegneserie ut. «Karl, Per og Søren paa Bytur» av Nanna With og Gunnar Tandberg er også den første lengre norske tegneserien. Den startet opp i bladet «For Hus og Hjem» i 1912, og i 1914 hadde den daglig publisering i «Utsillingsavisen». Etter at å demme er dette også den første norske tegneserien med slik publisering.

Fra 1914 får vi en årlig tradisjon med tegneserier i julehefter. Dette har vært en av de viktigste utstillingsvindene for norske tegneserier opp gjennom årene. Noen tegneserier har også blitt publisert i aviser, men det er først de siste

15 årene at norske tegneserier er blitt dominerende i dagspressen her til lands.

Sjursen og Stomperud

De første pionerene innen den niende kunstart lot seg inspirere av tema fra amerikanske avistegneserier. Slemme barn og rampestreker stod gjerne i sentrum i tegneserier som «Pappa og pjokken» av Jan Lunde (1917), «Skomaker Bekk og tvillingene» av Kristoffer Aamot og Jan Lunde (1919), «Mass og Laase» av Sverrer Knudsen (1919), «Dimpen og Dumpen» av Jan Lunde (1929) og «Påsans uvaner» av Kai Nyquist. Typisk for de fleste av disse tegneseriene er fortellerteknikken. De har en rigid layout med enkelttegninger i lik størrelse og tekst under rutene. Dette er noe vi ser følger enkelte norske tegneserier frem til i dag. Viktige tidlige unntak er «Profes-

sor Tanke» av Ivar Mauritz Hansen (1928) og «Ola Kanin» av William Guttormsen (1927). «Ola Kanin» er sannsynligvis også Nordens eldste «funny animal»-tegnserie.

Overgangen til tretallet er begivenhetsrik. Spielderne i «Haukepatroljen» av Alf Fossum og Jens R. Nilssen (1930) er en klar motsetning til rampeguttene i både amerikanske og tidlige norske tegneserier. «Sjur Sjursen vil bli kapitalist» av Otto Luthn og Bjarne Nestan (1927) er en tidlig politisk tegneserie. «Nils og Blåmann» av Ivar Mauritz-Hansen starter opp i 1927, og ut på syttitallet er denne den norske tegneserien med lengst, kontinuerlig publisering.

I dag er det «Nr. 91 Stomperud» som har denne statusen etter å ha gått i «Norsk Ukeblad» og egne julehefter. Manusforfatter Ernst Gervin og tegneren Thorbjørn Weaa startet denne tegneserien med basis i den

svenske «91-an Karissson» i 1937. I dag er det Håkon Aasnes som har hovedansvaret for tegneserier, mens Odd Jørgensen og Leif Isaksen er blant dem som har tegnet soldatens opplevelser opp gjennom årene.

Serier under krigen

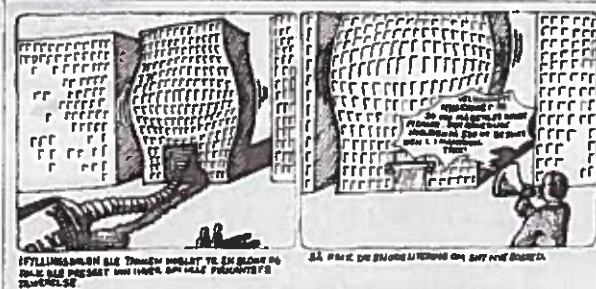
Det lages også nye historier til juleheftene med «Vanggutane» (1940) i dag. Også dette er en tegneserie som viste sunn, norsk ungdom i motsetning til rakkeruttene i «Knoll og Tot».

Andre verdenskrig ble en god tid for nye, norske tegneserier. Selv om den tyske okkupasjonsmakten forbydde utenlandske tegneserier og sterk sensur rådet, ble det laget nye og interessante tegneserier. Både Aftenposten og «Norsk Ukeblad» var blant dem som inviterte til tegneseriekonkurranser, og flere blader erstattet utenlandske teg-

neserier med norske.

Det er mot dette bakteppet at ingeniør Knut Berg dukker opp i 1941, og figuren får julehefte fra 1943. Flere av krigens nyskapingene innen serier har aldri blitt trykket igjen. Det er synd, for det er mye godt arbeid å finne, sammen med en og annen kuriositet.

Verdt å trekke frem har er stripe-serien «Vingtor» av Roar Yde, som vant Aftenpostens tegneseriekonkurranse. Dette er en satire over livet i okkupasjonslandene Norge med karakterer som ser ut til å være hentet ut av norrøn mytologi. I samme konkurranse deltok Kjell Aukrust og Einar Granum, som fikk femteplass for «Simen» med handling fra norsk bondemiljø. Tegneseriekonkurransen i «Norsk Ukeblad» ble vunnet av science fiction tegneserien «Atlantis» av pseudonymet Erik Glende, alias forfatter Arnold Jacoby og kunst-

Fra Arne Isachsens tegneserie Mennesker eller betong fra 1972, hvor Fyllingsdelen er nevnt.

Cyclon Kid, tidlig norsk superhelt.

25 gode norske tegneserier

Vangsgutane

Professor Tanke.

nerbrødrene Trygve og Olav Mosebekk. Trygve Mosebekk prøvde seg også på superhelter sammen med Jacoby. Deres «Cyklon Kid», som fikk bylinen Irian Dew, havnet på trykk i «Mystikk» i 1943.

Ellers må det trekkes frem norsk-produserte spennings tegneserier trykt i «Damms Bildegaleri» og «E-O's Norske Bilde-serier» fra 1942, som «Hjortefoto», «Den grå ulv» og «Hjortejeger».

Donald tar over

Etterkrigsårene la en demper på produksjonen av norske tegneserier. Seriehyllene i kiosken ble dominert av utenlandske titler som «Donald Duck», «Vill Vest» og «Skjerp», og det var få norske titler i bladhyllene. Odd Harrong må nevnes spesielt med sine befter «Harrongs Komikk» og «Harrongs Cowboy Komikk» fra 1952. I 1957 overtok Solveig Muren Sanden tegneansvaret etter Jens R. Nilssen for «Tuss og Troll», som hadde vært publisert som julehefte med tegneserier basert på sventyr siden 1945. Tre år senere overtok hun også «Smørbutikk», som hadde vært publisert siden 1938. Håkon Aanes tegner begge juleheftene i dag.

Av avistegneserier i etterkrigstiden må «Dagros» av Kaare Bratung og Elvin Ovrum (1945), «Peer Gynt» av Arne Øverland og Per Opøien (1961), «Grane» av Christian Kittelsen (1963), «Hobby Hipp» av Sissel Solem (1970), «Seidel og Tobram» av Håkon Aanes (1972)

og «Glåmrik» av Bjørn Morisae (1972) nevnes spesielt. Samtidig må bladet «Koko» trekkes frem, der blant andre Thore Hansen og Jøker var blant bidragsyterne i perioden 1967-1970. Dette bladet gjenopstod i 1977.

Happy Biff

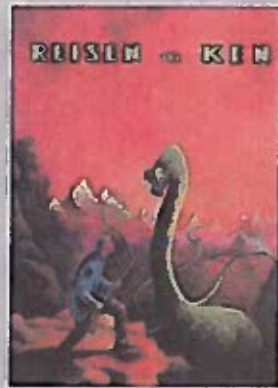
Syrtittallet var også et tår for motkultur og eksperimenter innen den niende kunstart. Peter Haars tok et oppgjør med forbrukersamfunnet i «Prokon» fra 1971 samtidig som han lekte seg med tegneserien ved å gi den et popart-uttrykk. «Happy Biff» fra året etter viderefører dette uttrykket og står i stor kontrast til den tradisjonelle, norske tegneserien. Vi finner også en del serie-skapere som lot seg inspirere av amerikanske undergrunntegneserier. Viktigst blant dem er nok Arne W. Isachsen og Terje Nordberg. Isachsens «Instant Karma» (1974), som tar for seg konsum og miljøvern med en lek og spennende lay-out. Mange av de alternative tegnerne på syrtittallet var tilknyttet «Gateavis», som kom med flere tegneserieutgaver. Bladet «Brag» var også viktig, og første nummer ble utgitt i 1978. Flere av bidragsyterne i disse utgivelsene ville korume til å gjøre seg gjeldende i norsk tegneseriemiljø senere – både som serieskaper og forlagsfolk.

7. Jøker blir gift med skjønnheten og føler i et par- tialt av det berømdes drag i bølge Gyntes drag. Det er ikke det.

8. Innekom det store stoff. Ah, de store som, hvor trykningen blir ord og drømt. Kvalitet er skjønnhet hvor de er selv stoffet til røde menn, som guller for blå og blått med skjønnhet, det var det stoffet.

Denne oversikten er en gjennomgang av noe av det ypperste som er laget innen den niende kunstart i Norge. De viktigste kriteriene for å velge handler om hvordan tegneserien har påvirket andre tegnere og tegneserier både i sin samtid og i ettertid, men smak og behag har også hatt slutt å si. Dermed er det et krav at tegneserien finnes i en egen utgivelse, men denne kan godt være antkvarisk. Med unntak av serieskaperne tilknyttet bladet «Pyton», har hver serieskaper bare fått med én utgivelse. Det betyr at en rekke gode tegneserieutgivelser er utelatt til fordel for tegneserier på listen.

Reisen til Ken (1933)

«Sjur Sjurson vil bli kapitalist» av Bjørn Restan og Otto Laila (1931)

«Reisen til Ken» av Arnt Christiansen og Christian Haugen (1933)

«Truls og Tine redder julen» av Astid Midt-hun, Terje Nordberg og Dag Kolstad (1983)

«Solrums saga: Festa» av Erik Eldahl og Bjørn Ousland (1987)

«Jazzbasillen» av Christopher Nielsen (1990)

«Våre venner menneskene» av Karine Haa-land (1999)

«Vent litt» av Jason (2002)

«Du er ein haring Finn Bjørseth» av Jens K. Styve (2002)

«Smørbutikk 70 år» av Solveig Muren Sanden og Johan-nes Farestveit (2008)

«Soft City» av Pushwagner (2008)

«MegaPyton» av Dag Kolstad m.fl. (2009)

«M: Sønn av Prans» av Mads Eriksen (2009)

«Rabbet» av Anna Flåke (2009)

«Undergrunn» av Arne W. Isachsen (2009)

«EON: Den sjette sansen» av Lars Lauvik (2010)

«Nem! Monstarmaskinen» av Lise Myhre (2010)

«Faltteknikk» av Inga Sætre (2011)

«Herz Mez» av Lars Flåke (2012)

«Just Sayin'»/«Strålende opplegg» av Dongery (2012)

«Munch» av Steffen Kverneland (2013)

«Moakva» av Ida Neverdahl og Øystein Runde (2013)

«Kjære Rikard» av Lene Ask (2014)

«Sturtjener» av Håvard S. Johansen (2014)

«Kollektivt: Øll bea og aarnes» av Torbjørn Lien (2014)

«Pondus: 500 favusitter» av Frode Øverli (2015)

Steffen Kvernelands Munch fra 2013

Frode Øverli's Pondus-samling fra i fjor.

Seks godbiter fra norsk tegneseriehistorie

Norsk tegneseriehistorie er mer enn julehefter og humoristiske tegneseriestriper. Her er en oversikt over noen gode, norske tegneserier som er kommet i bakgrunnen.

Av Kristian Hellesund

Det er litt arbeid å få oversikt over norsk tegneseriehistorie. Først og fremst handler dette om at norske tegneserier i liten grad har vært utsatt for forskning. Enkelt personer har gjort en stor og viktig jobb med å katalogisere norske tegneserier, og blant dem kan Jo Lie, Knut Eide og Stig Kjelling nevnes. Lie arbeidet i sin tid med en bok om norske tegneserier, men den ble aldri utgitt. Heldigvis er noe av arbeidet hans bevart gjennom avisartikler i «Aftenposten» og «VG», og Lie var også aktiv med stoff om norske tegneserier i «Bobbla». Eide og Kjelling har gjennom flere bind av «Norsk Tegneserie Index» katalogisert tegneserietegnelser i Norge, og etter dem har andre fortsatt denne jobben på frivillig basis. Blant dem er ildsjelene bak nettsiden minetegneserier.no

Mens det er gjort en flott jobb med katalogisering av tegneserietegnelser, har dette arbeidet også hatt noen mangler. En rekke aviser, magasiner, fagblader og tidsskrifter har hatt norske tegneserier på trykk, og mye av dette materialet er ikke dokumentert. Det betyr at når man skal diskutere norsk tegneseriehistorie, så er det en del pusletepillbrikker som ikke er på plass. Interessant nok betyr det også noe spennende: Enkelte nordmenn som er best kjent for annet arbeid viser seg også å være serietekniskere.

Her skal vi vise frem eksempler fra norske tegneserier som ikke har vært samlet i egne utgivelser. Disse var i sin tid på trykk i aviser og ukkeblader, men siden den gang har de vært lite omtalt. Dette er tegneserier som i mange tilfeller er lite kjent i dag, men de har kvaliteter eller historisk betydning som gjør at de fortjener å bli sett av et nytt publikum.

«n'Albert» av Kjell Aukrust

Kjell Aukrusts bidrag til den norske nasjonalkatanten er både stor og viktig. Det som ikke er like kjent, er at Aukrust også laget tegneserier. Blant annet var han med i en tegneseriekonkurranse arrangert av Aftenposten under andre verdenskrig. Etter krigen begynte Aukrust å tegne for «Mannskapsavis», og fra 1951 til 1969 stod den humoristiske stripetegneserien «n'Albert» på trykk med situasjoner fra militært liv.

«Atlantis» av Arnold Jacoby, Olav Mosebekk og Trygve Mosebekk

Pseudonymet Erik Glende vant en tegneseriekonkurranse i regi av «Norsk Ukeblad» i 1942. Vinnertegneserien het «Atlantis», og juryen beskrev at den «bygger på de verste av alle egenskaper, utferdstrangen, pågangsmolet og reitskjensla». Videre het det om tegneserien at det «er sprudlende fantasi, her er intelligens, her er stor tegnebegavelse, idé, opplegg, tegnemanér og tekst er i denne serien så gjennomtenkt at den kommer temmelig nær idealt av en ukkebladserie.» Bak pseudonymet stod kunstnerbrødrene

Olav og Trygve Mosebekk sammen med forfatteren Arnold Jacoby.

«Grane» av Christian Kittilsen

Christian Kittilsen hadde tegneserien «Grane» på trykk i Aftenposten fra 1963 til 1972. Den gikk også i andre aviser. Kittilsen skildret livet til en folange, og i tillegg til flotte tegninger kan «Grane» også by på gode naturskildringer. Sannsynligvis er «Grane» også den første norske tegneserien som tok opp temaet naturvern. Da tegneserien ble lagt med skrev Aftenposten 4. november 1972 at Kittilsen «hadde trukket frem skjønnehetsverdier som naturen er rik på, og lært oss om skogene og fjellene, om alt som rører seg mellom sten og blomster, om fuglene og dyrene». Den første tiden laget Reidar Brodtkorb teksten til «Grane».

«Peer Gynt» av Arne Øverland og Per Opøien

Det er laget flere adaptasjoner av Henrik Ibsens «Peer Gynt», men den tegneserien om Gynt som har hatt størst utbredelse er norsk og laget av Arne Øverland (tekst) og Per Opøien (tegninger). Tegneserien gikk i en rekke aviser i både inn- og utland, men den kunne ikke bli publisert i Norge før Ibsens verker var falt i det fri her til lands. I mellomtiden kunne man lese «Peer Gynt» i Tyskland og Danmark.

«Cyclon-Kid» av Arnold Jacoby og Trygve Mosebekk

Andre verdenskrig var en periode der det ble laget mange nye, norske tegneserier. Pseudonymet Irian Dew laget da superhelte tegneserien

«Cyclon-Kid», som var på trykk i bladet «Mystikk» i 1943. Opp gjennom årene har flere norske tegnere blitt koblet til pseudonymet, men Kjell Sieren har nylig slått fast at Irian Dew er identisk med kunstneren Trygve Mosebekk og manusforfatteren Arnold Jacoby. Etter at «Mystikk» ble stoppet av den tyske okkupasjonsmakten med nr. 17/1943, har ikke «Cyclon-Kid» vært på trykk. En slags oppfølger med navnet «Sabotasjegen» var på trykk i «Mystikk» fra 1945.

«Å, for en kone jeg har» av Odd Brochmann

Odd Brochmann er best kjent for sitt arbeid som arkitekt. Han skrev en rekke fagbøker som også ble oversatt til andre språk, og han var også professor ved NTH. I tillegg til virket som fagmann var Brochmann også forfatter og tegner. Han skrev både barnebøker og reiseskildringer, og ved flere anledninger illustrerte han bøker. Blant annet finner vi illustrasjoner av Brochmann i bøkene til søsteren Zinken Hopp. Som arkitektstudent laget Odd Brochmann tegneserien «Å for en kone jeg har» for Aftenpostens helgemagasin «A-Magasinet». Der var den på trykk i 1932. Tegneserien handler om et ektepar som elsker hverandre svært høyt og de komplikasjonene dette medfører dem.

KULTUR

TIPSTELEFON 920 27 780

Norske Ola foregrep Donald

For Donald-vante nordmenn er det vanskelig å tenke seg en tegneseriehylle uten humoristiske tegneserier med dyr i hovedrollene. Men visste du at en pionér innen genren var norsk?

Av Kristian Hellesund
red@lyderhoen.no

Historier med dyr som agerer som mennesker er en viktig del av vår kultur. Eventyr og saga forteller om snakkeende hunder og bjørner, og selv Æsop i det gamle Hellas brukte antropomorfe skapninger for å få frem moralske poenger. Eventyrskikkelser som Revenka, Den stygge andungen og Bukkene Bruse er gode eksempler på dette.

En tenkende geit

Tegneseriene har også hatt sin andel snakkeende dyr. De mest profilerte her til lands er fra Walt Disney's univers, men både Donald Duck, Mikke Mus og Langbein stammer opprinnelig fra tegnefilmens verden. Det samme gjelder karakterer som Daffy Duck, Snurre Sprett og Per Ulv, som alle har tatt del i en lang rekke tegneseriehefter her til lands.

Disse antropomorfe dyrene som ender opp i humoristiske situasjoner inngår i den såkalte funny animal-tradisjonen. Men hva er Norges eldste funny animal-tegneserie? Tegneseriesperten Morten Harper velger å komme med et forbehold når han skriver om dette i tredje bind av fagboken «Tegneserien i og utenfor rutene»: «Så vidt vites var den første norske funny animal-serien Haakon Christensens Brumle (1935)». Samtidig trekker han frem geiten i tegneserien «Nils og Blåmann» fra 1927, som i følge Harper er «en svært så tenkende og handlende geit».

Men det viser seg at genren faktisk er eldre her til lands enn nettopp «Brumle» fra 1935. Tegneren William Guttormsen var tidligere ute enn Haakon Christensen. I flere utgaver av A-Magasinet fra 1927 er tegneserien «Ola Kanin» trykt. Tegneserien er i aller høyeste grad en funny animal-tegneserie, og den er i de fleste utgavene i søndagsidformat og i farger.

Satt på plass av en and

Kaninen Ola selv omgir seg med et menasjeri av dyrekarakterer. Selv om Ola Kanin er hovedpersonen i tegneserien er det ikke alltid at det er han som er helten. I den første tegneseriedelen med Ola Kanin fra september 1927, blir en overmodig kanin satt kraftig på plass av en and med solide selveffektiviteter. I en annen tegneserieside bruker William Guttormsen inspirasjon fra Æsop, og selv sagt er det en lat Ola Kanin som taper kappløpet mot en skilpødd.

Mannen bak tegneserien «Ola Kanin», William Guttormsen, var født i 1892. Han kom opprinnelig fra Stavanger, men mesteparten av yrkeslivet var han tilknyttet Aftenposten i Oslo. Han arbeidet først som tegner i en årrekke, og etter hvert steg han i gradene i avisen. Da han som syttifåring gikk av med pensjon i 1962 etter 42

OLA KANIN KJØPER PÆRER

TEGNET OG PORTALT AV W. GUTTORMSEN

Ola Kanin er en helt klart tidsypisk karakter, der han røyker pipe og får med seg det siste øye på kino. (Faksimile: A-Magasinet, 20. oktober 1927)

år i Aftenposten, var det som bildesjef og leder for fotografene i avisen. Guttormsen døde i 1963.

En pionér

William Guttormsen var på mange måter en pionér innen den niende kunst her til lands. Etter alt å dømme laget han den første norske funny animal-tegneserien i form av «Ola Kanin». I tillegg valgte han å bruke snakkebobler i «Ola Kanin», som var et progressivt fortelleregrep etter norske forhold. Den andre norske tegneserien som ble trykt fast i A-Magasinet på samme tid, «Påsans uvaner» av Kai Nyquist, hadde den tradisjonelle fortellerteknikken med tekst under rutene, og den finner vi også igjen i norske tegneserier både på trykk og i fortellinger som «Ne. 91 Stomperud», «Smerbuks» og «Ingeniør Knut Berg». Selv utenlandske tegneserier fikk redigert bort snakkebobler til fordel for tekst under rutene i flere tår etter dette. Et eksempel på dette er «Fantome»,

som gikk uten snakkebobler i Aftenposten frem til åttitallet. Sannsynligvis ble dette etter hvert et tidsypisk krav for norske tegneserier, og selv William Guttormsen gikk tilbake til den tradisjonelle fortellerteknikken på senere tegneserier. Et eksempel på dette er da Guttormsen samarbeidet med manusforfatter Victor Schlyter om tegneserien «Tommelise og Tommeliten» i Aftenposten fra 1932. «Ola Kanin» gikk som tegneserie i A-Magasinet i 1927. Den ble etter alt å dømme lagt ned ved inngangen til 1928. Når vi kommer til mars 1928 er i det i alle fall helt klart at det er slutt for tegneserien. Signaturen Bestefer skriver på redaksjonell plass til elleverdringen Lilli Elise: «Ola Kanin kommer nok ikke mer».

Kristian Hellesund

Kristian Hellesund er tegneserieskaper. Han har driver serienett og Layouting foring. Hellesund er lærer på Sebjøken skole.

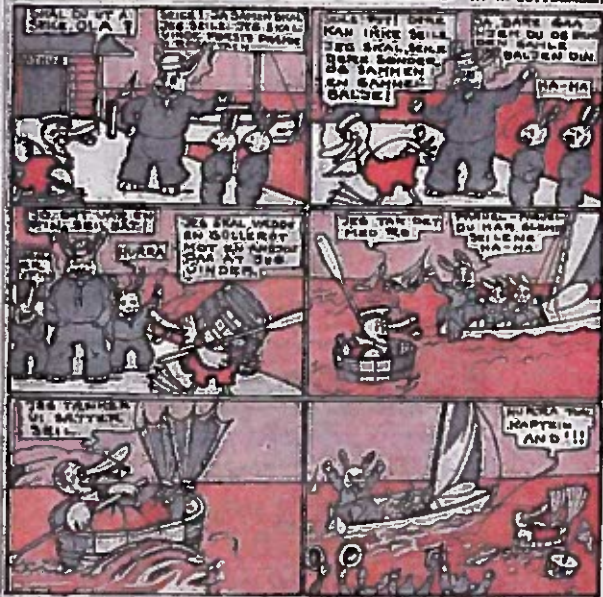

OLA KANINS OPLEVELSER TEIENET OG FORTALET AV W. GETTORASSEN

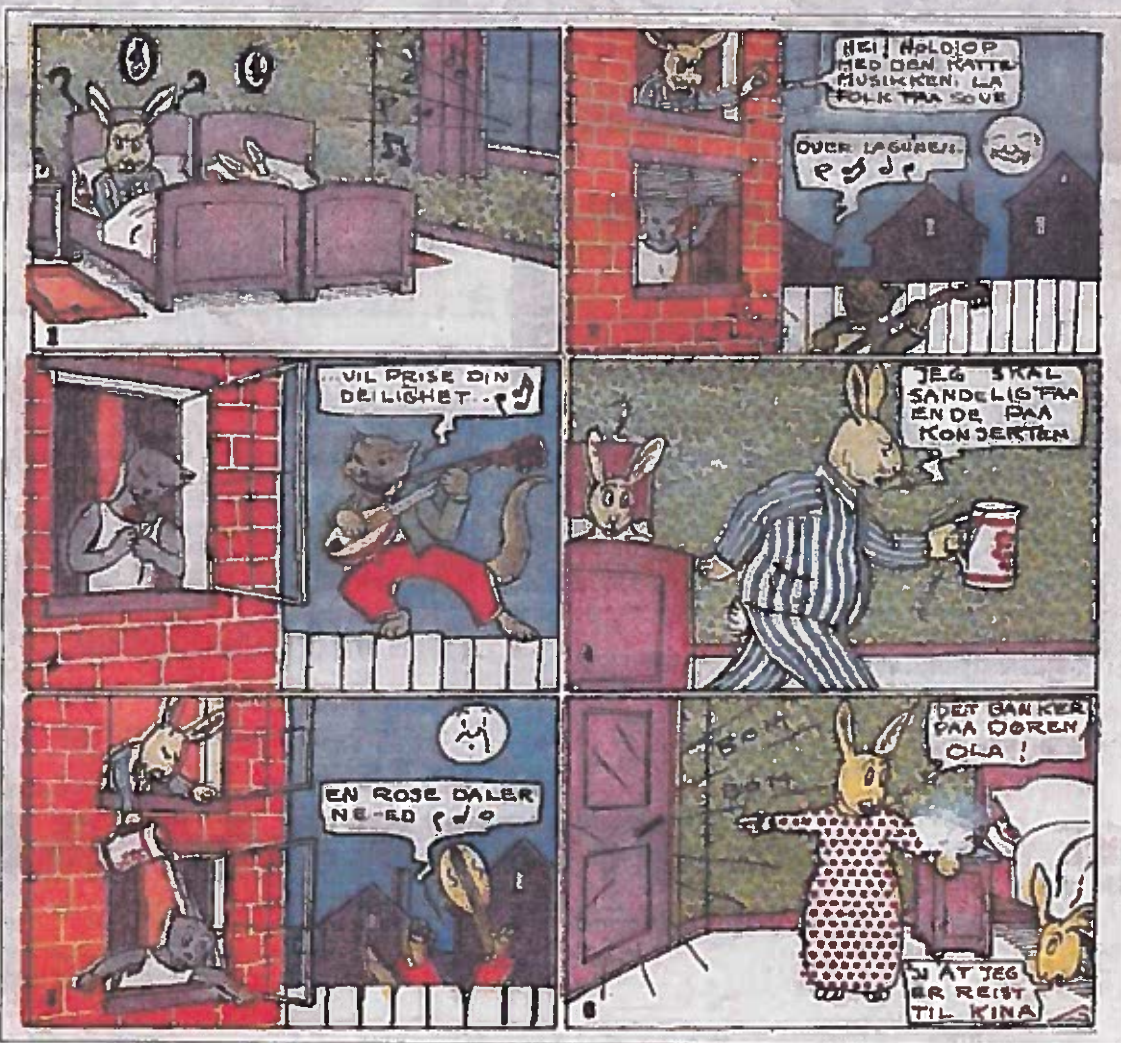

Ola Kanin feirer jul med familien. I motsetning til Donald Duck var Ola Kanin lamseiemann med både kone og barn. [Faksimile: A-Magasinet, 22. desember 1927]

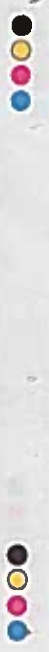
OLA KANIN PAA KAPSEILAS TEIENET OG FORTALET AV W. GETTORASSEN

Dette er den eneste søndagssiden med «Ola Kanin». Den var på trykk i A-Magasinet 15. september 1927. Dermed er «Ola Kanin» eldre enn karakterer som «Mikka Mus» og «Donald Duck». Legg merke til andekarakteren i tegneserien. Ser vi en Donald før Donald?

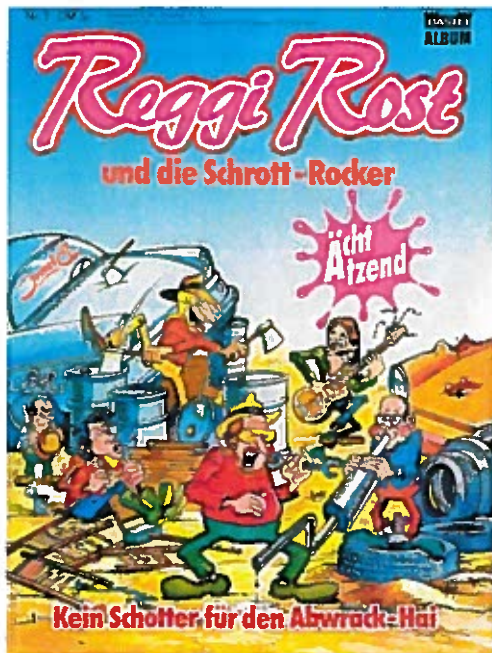

Forvklungene er mange – også for Ola Kanin [Faksimile: A-Magasinet, 10. november 1927]

Norske tegneserier i utlandet

LENE ASK

Dear Rikard

**Den niende kunst har en høy kunstnerisk standard for tiden.
Men hva finnes av norske tegneserier på fremmedspråk?**

Av: Kristian Hellesund

Norske tegneserier får stadig mer oppmerksomhet utenfor landets grenser. Serieskapere besøker tegneseriefestivaler, utgivelser kommer ut i ny språkdrakt og en og annen tegneserie legges på nett til glede for et internasjonalt publikum.

Sannsynligvis er «Brumle» av Haaken Christensen den første norske tegneserien som ble utgitt i utlandet. Juleheftene fra 1935 og 1936 kom nemlig ut i Sverige i henholdsvis 1936 og 1937. Brumle beholdt sitt norske navn, mens utgivelsene fikk de svenske titlene «Brumle och Mor och Far på Solbacken» og «Brumle och Michel sätter bo». «Brumle» ble også gitt ut i USA. Der fikk hovedpersonen navnet «Little Bruin», og tegneseriene ble bearbeidet til bildebøker.

Avistegneseriene «Peer Gynt» av Arne Opoien og Arne Øverland og Sissel Solems «Hobby Hipp» hadde publisering i utlandet på seksti- og syttitallet. «Peer Gynt» gikk i aviser både i Danmark, Sverige og Tyskland, mens «Hobby Hipp» kunne leses i Storbritannia, Sverige, Danmark og Norge. En egen tverrpocket med «Hobby Hipp» ble gitt ut på dansk i 1979.

De siste årene har vært gode år for oversettelser av norske tegneserier. Steffen Kvernelands «Munch» kom ut på polsk, fransk, svensk, koreansk og dansk, og i år kommer boken på engelsk. På engelsk finnes også «Kjære Rikard» av Lene Ask, Bendik Kaltenborns «Liker stilen» og «Moskva» av Ida Neverdahl og Øystein Runde. «Hjalmar» av Nils Axle Kanten finnes i fransk språkdrakt, nye «Pondus»-utgivelser av Frode Øverli har sett dagens lys i Sverige og Danmark og Lise Myhres «Nemi» har jevnlig utgivelser i flere land. Ellers lanserte Ida Neverdahl og Øystein Runde «Moskva» i Polen i oktober 2014.

No
so
till
ut
«B
pr
bl
i A
De

Hv
pu
ut
De
tol
Fr
Ts
els
pu
Li
i b
ikl
inj
«P
K
M
Fa
ut
ikl

Ha

Sis

Noen utgivelser i utlandet er det norske forlag som har stått for. For eksempel er serieskapere tilknyttet Jippi forlag og No Comprendo Press utgitt i antologiene «Angst» 1-4 på engelsk og «Blekk» fra 2012 på fransk. En egen No Comprendo-antologi på engelsk («No Comprendo») ble utgitt i forbindelse med tegneseriefestivalen i Angoulême i 1997, og en av samlebøkene i Dongery-boksen er i engelsk språkdrakt.

Hvis vi ser bort fra hefte-, antologi- og avispublisering, er det Jason som har flest oversatte utgivelser i følge en oversikt i Numer nr. 100. Den norske serieskaperen har blitt oversatt til tolv land: Sverige, Danmark, Finland, Polen, Frankrike, Italia, Spania, Tyskland, Serbia, Tsjekia, USA og Sør-Korea. Ut over disse utgivelsene ender vi opp med denne oversikten over publisering av norske tegneserier i utlandet. Listen tar kun for seg enkeltstående utgivelser i bøker eller album. Publisering i antologier er ikke tatt med. Dermed er for eksempel publisering av Torbjørn Liens «Kollektivet» i det svenske «Pondus»-bladet og «Hjalmar» av Nils Axle Kanten i det danske «Basserne»-bladet utelatt. Med unntak av Arild Midthuns tyske «Hall of Fame»-bok er for eksempel Disney-utgivelser og utgivelser med «Fantomet» utenfor Norge heller ikke tatt med.

Haaken Christensen: «Brumle» - Sverige

Sissel Solem: «Hobby Hipp» - Danmark

Lise Myhre: «Nemi» – Sverige, Finland, Danmark, Tyskland, Frankrike, Spania, Storbritannia, Bulgaria og Italia.

Frode Øverli: «Pondus» – Sverige, Danmark, Finland og Frankrike.

Steffen Kverneland: «Munch» – Tyskland, Nederland, Polen, Sør-Korea, Frankrike, Danmark, Sverige, Storbritannia.

Lars Fiske: «Herr Merz» – Tyskland og Nederland

Lars Fiske: «Matjermania» – Slovenia

Lars Fiske og Steffen Kverneland: «Olaf G.» – Sverige og Tyskland

Martin Ernstsen: «Eremitt» – Finland, Sverige og Polen

Anna Fiske: «Danse på teppet» – Sverige

Anna Fiske: «Farmor og jeg» – Finland

Terje Nordberg, Dag Kolstad og Arild Midthun: «Truls og Trine redder julen» – Sverige og Danmark

Terje Nordberg, Dag Kolstad og Arild Midthun: «Truls og Trine – Julemysteriet» – Sverige og Danmark

Terje Nordberg, Dag Kolstad og Arild Midthun: «Truls og Trine – Trolljul» – Sverige og Danmark

Terje Nordberg og Arild Midthun: «Troll: Sølvskatten» – Sverige og Danmark

Terje Nordberg og Arild Midthun: «Troll: Urgrims hemmelighet» – Sverige og Danmark

Arild Midthun: «Disney Hall of Fame» – Tyskland

Dag Kolstad og Tommy Sydsæter: «Vazelina Biloppbøggers – Eventyret om Eksospott» – Sverige og Tyskland

Kjell Hallbing og Ernst Veve Olsen: «Morgan Kane: Billy Gouldens hevn» – Danmark og Sverige

Kjell Hallbing og Ernst Veve Olsen: «Morgan Kane: El Gringos hevn» – Danmark og Sverige

Kjell Hallbing og Ernst Veve Olsen: «Morgan Kane: Kvinnerøveren fra Penasco» – Danmark, Sverige og Nederland

Kjell Hallbing og Ernst Veve Olsen: «Morgan Kane: Uten nåde» – Danmark og Sverige

Kjell Hallbing og Ernst Veve Olsen: «Morgan Kane: I dragens klør» – Danmark og Sverige

Eirik Ildahl og Bjørn Ousland: «Solruns saga: Pesta» – Danmark

Eirik Ildahl og Bjørn Ousland: «Solruns saga: Nattlys» – Danmark

Bjørn Ousland: «Mumle Gåsegg» – Danmark

Bjørn Ousland: «Soria Moria slott» – Danmark

Bjørn Ousland: «Grimsborken» – Danmark

Tor Bomann-Larsen: «1905 – Duellen på Heselø» – Danmark

Tor Bomann-Larsen: «Fridthjof & Hjalmar» – Danmark

Tor Bomann-Larsen: «Drama i Bayern» – Danmark

Leif Halse og Jens R. Nilssen: «Vangsgutane» – USA

Solveig Muren Sanden, Jens R. Nilssen m.fl.: «Tuss og troll» – USA

Josef Yohannes og NewTasty: «The Urban Legend» – USA og Japan

Bendik Kaltenborn: «Serier som vil deg vel» –

Frankrike og Spania

Bendik Kaltenborn: «Liker stilen» – USA, Frankrike, Spania og Tyskland

Bendik Kaltenborn: «Jeg husker ikke» – Finland

Lene Ask: «Hitler, Jesus og farfar» – Sverige

Lene Ask: «Kjære Rikard» – Storbritannia

Christopher Nielsen: «Blitz Tours» – Sverige

Christopher Nielsen: «To trotte typer» – Sverige

Christopher Nielsen: «Homo Norvegicus» – Sverige

Øyvind Holen og Mikael Noguchi: «Drabant» – Danmark

Karstein Volle: «Fakta fra verden» – Finland

Karstein Volle: «Karstein Volles skjebner» – Finland

Karstein Volle og Knut Nærum: «Muffens» – Finland

Nils Axle Kanten: «Hjalmar» – Frankrike

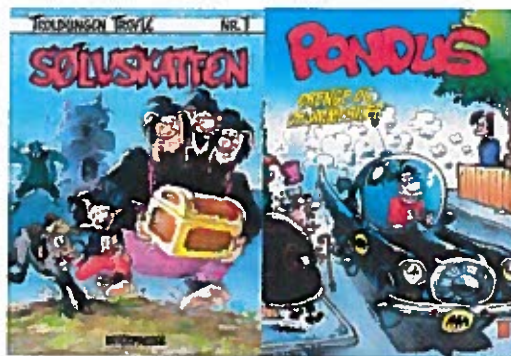
Ragne Næss: «Damlog» – USA

Ragne Næss: «Rahrwl» – USA

Kristian B. Walters: «Pervo-Kris» – Finland

Kim Holm: «Pickman's Model» – engelsk

Kilder: Numer nr. 100, egen samling.

Fra: Bubla nr. 151

Hobby Hipps glemte suksess

HOBBY HIPPI

af Sissel Solem

Hva var Norges største tegneseriesuksess på syttitallet?
Hvis vi snakker om utbredelse, er det sannsynligvis «Hobby Hipp» av Sissel Solem.

Av Kristian Hellesund

Den trønderske maleren Sissel Solem er en oversett serieskaper. I litteraturen om norske tegneserier er hun i stor grad utelatt, selv om hun hadde en karriere med publisering av tegneserien «Hobby Hipp» både i og utenfor Norge.

Sissel Solem delte tiden sin som kunstner og serieskaper mellom Norge og Spania. Hjemme i Norge disponerte hun, sammen med en gruppe kunstnere og kunsthåndverkere, galleriet «Trompeten» i Trondheim. Når hun var i Norge, var det her hun hadde arbeidsplassen sin, og galleriet brukte hun til årlige atelierutstillinger. Utstillinger hadde hun også ellers i Norge, men i følge et minneord i Adresseavisen 29. september 1982 hadde hun større suksess i Spania enn hjemme i Norge.

«Hobby Hipp» ble skapt i november 1969. Det var ikke Sissel Solems første tegneserie, men hun syntes konseptet var så godt at hun presenterte det for Adresseavisen i desember samme år. Der ble tegneserien om hippiebarna tatt godt imot, og året etter startet «Hobby Hipp» opp med daglig publisering i avisen. Senere kom flere norske aviser til, og sommeren 1970 var «Hobby Hipp» også på plass i VG og Bergens Tidende. På det meste gikk «Hobby Hipp» i ti ulike aviser i flere land. Blant annet var tegneserien trykt i Politiken i Danmark, svenske Dagens Nyheter og London Express i Storbritannia. I tillegg ga det danske forlaget Winthers ut en egen tverrpocket med tegneserien i 1979.

Interessant nok valgte Sissel Solem i oppstarten å distribuere tegneserien selv,

Sissel Solem var damen bak Hobby Hipp

uten å involvere et syndikat. Dette gikk også ut over selve produksjonen av «Hobby Hipp»; det tok mer tid å selge tegneserien enn å lage den, kunne Solem opplyse i et intervju med Adresseavisen 10. juni 1970.

-Jeg håper bare at jeg vil få mere tid til å male. Det er et savn for meg å legge penslene til side når tiden blir for knapp, la serieskaperen til overfor avisen.

«Hobby Hipp» hadde i likhet med tegneserien «Knøttene» av Charles M. Schulz barn i hovedrollene. Sissel Solem gjorde sin vri, og lot «Hobby Hipp» være en politisk tegneserie. Hobby og vennene diskuterte tidstypiske tema, og det var gjerne tema som miljøvern, politiske demonstrasjoner og hippiekultur som stod i sentrum.

-Men etter jeg hadde hørt på all diskusjonen mellom hippier og andre, diskusjoner som jeg fant tildels komiske, ble det i hvert fall til at jeg satte mine personlige kommentarer og referater ned i tegneseriens form, sa Solem til Bergens Tidende i et intervju 1. juli 1970. Samtidig understreket hun sin politiske rolle i tegneserien:

-Nå må De på den annen side ikke misforstå meg dit hen at jeg driver noen som helst slags politikk i min tegneserie. Men for mitt maleri synes jeg det er inspirerende

å koble av med andre ting og drive en slags form for vekselbruk. Jeg har heldigvis fått evnen til å konsentrere meg kolossalt om det jeg i øyeblikket holder på med, uttalte hun til avisen.

Med daglig publisering i aviser i flere land, er det underlig at «Hobby Hipp» på mange måter er lite dokumentert i litteraturen om norske tegneserier. Johan Fredrik Urnes, som var med i redaksjonen til trebindsverket «Se Trøndelag» om landsdelens visuelle historie sier det på denne måten i et intervju med Adresseavisen 17. november 2012: -Sissel Solems tegneserie «Hobby Hipp» er helt oversatt i norsk tegneseriehistorie, til tross for at den var en stor internasjonal suksess, slo han fast.

Sissel Solem døde i 1982, nær 43 år gammel. Hun fikk aldri utgitt «Hobby Hipp» i noe norsk tegneseriehefte, og den kom heller aldri i album her til lands. Det er derfor en milepæl når smakebiter fra «Hobby Hipp» publiseres i denne utgaven av «Bobla». Publiseringsen skjer med tillatelse fra Sissel Solems familie, og det er striper fra 1970-1972 som gjengis.

